

صدای سلامت

پدافند غیر عامل

مرکز بهداشت استان خراسان رضوی
گروه آموزش و ارتقاء سلامت

بهمن ۱۳۹۳

سال سوم
شماره دوازدهم

بیان مقام معظم رهبری به مسئولان پدافند غیر عامل کشور مورخ ۱۳۹۱/۰۷/۰۷

بنابر این پدافند غیر عامل یک اصل خواهد بود
برای همیشه، نه برای یک مقطع خاصی که حالا
چهارتا آدم دارای انگیزه های گوناگون
انتخاباتی یا غیر انتخاباتی یا از روی
ضعف یا تحلیل غلط بر زبان جاری می کنند.
مسئله این نیست، مسئله یک مسئله مستمر
همیشگی است، انشاء الله خداوند شماها را
کمک کند و توفیق بدهد که کارها به بهترین
وجهی انجام بگیرد.

پدافند غیر عامل،

مصونیت بخشی با عزم ملی و مدیریت جهادی

مقدمه

می باشد؛ که با استفاده از پدافند غیر عامل با توجه به اصول حاکم در مدیریت بحران مجموعه ای از تمهیدات، اقدامات و طرح هایی است که با استفاده از ابزار و شرایط، حتی المقدور بدون نیاز به نیروی انسانی و به صورت خود اتکا، از یک سوم توان دفاعی مجموعه را در زمان بحران افزایش داده و از سوی دیگر پیامدهای بحران را کاهش و امکان باز سازی مناطق آسیب دیده را با کمترین هزینه فراهم می سازد.

طرح های پدافند غیر عامل قبل از انجام مراحل تهاجم و در زمان صلح تهیه و اجرا می گردند این قبیل تمهیدات و ملاحظات پدافند غیر عامل علاوه بر کاهش شدید هزینه ها، کارآیی دفاعی طرحها، اهداف و پروژه ها را در زمان تهاجم دشمن بسیار افزایش خواهد داد.

ایران یکی از ده کشور حادثه خیز جهان است و بعد از هند، بنگلادش و چین، چهارمین کشور بلاخیز جهان به شمار می رود. لذا نیاز به انجام اقدامات دفاعی، در جنگ های نامتقارن امروزی در جهت مقابله با تهاجمات خصمانه و تقلیل خسارت ناشی از حملات هوایی، زمینی و دریایی کشور مهاجم، موضوعی بنیادی است که وسعت و گستره آن تمامی زیرساخت ها و مراکز حیاتی و حساس نظامی و غیرنظامی، سیاسی، ارتباطی، مواصلاتی نظیر بنادر، فرودگاه ها، و پل ها، زیرساخت های محصولات کلیدی نظیر پالایشگاه ها، نیروگاه ها، مجتمع های بزرگ صنعتی، مراکز هدایت و فرماندهی و جمعیت مردمی کشور را در برمی گیرد.

در حفظ امنیت ملی و اقتصادی، شکست ناپذیری در جنگ مشهود

پدافند غیرعامل،
(مصونیت بخش به اعز و ملای و مدیریت جهادی) سال ۱۳۹۳

پدافند غیرعامل

در پدافند عامل مانند سیستم های ضد هوایی و هواپیماهای رهگیر، تنها نیروهای مسلح مسئولیت برعهده دارند.

اصول پدافند غیرعامل در طرح های حساس و حیاتی

- ۱- ایجاد بستر مستمر و پویا جهت اجرای طرح های پدافند غیر عامل
- ۲- قرار گرفتن اصول پدافند غیر عامل در متن طرح های پدافند غیرعامل
- ۳- ایجاد ضمانت های اجرایی و پاسخگو بودن بالاترین مقام اجرایی هر دستگاه نسبت به رعایت اصول پدافند غیرعامل
- ۴- تعیین شاخص های اولویت بندی، متناسب با اهمیت و حساسیت نقاط هدف (ساختمان ها، تأسیسات، تجهیزات و شریان های اصلی کشور که ممکن است در معرض تهاجم قرار گیرند نقاط هدف نامیده می شوند).
- ۵- تعیین سطوح ایمنی و معیارها و ضوابط فنی

تعریف پدافند غیرعامل

نوعی دفاع غیر نظامی است و به مجموعه اقداماتی اطلاق می گردد که به بکارگیری جنگ افزار نیاز ندارد و با اجرای آن می توان از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تأسیسات حیاتی و حساس نظامی و غیرنظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان این خسارات و تلفات را به حداقل ممکن کاهش داد.

پدافند غیرعامل به معنای کاهش آسیب پذیری در هنگام بحران، بدون استفاده از اقدامات نظامی و صرفاً با بهره گیری از فعالیت های غیرنظامی، فنی و مدیریتی است. اقدامات پدافند غیرعامل شامل پوشش، پراکندگی، جابجایی، فریب، مکان یابی، اعلام خبر، قابلیت بقا، استحکامات، استتار، اختفاء، ماکت فریبنده و سازه های امن می باشد. در پدافند غیرعامل تمام نهادها، نیروها، سازمان ها، صنایع و حتی مردم عادی می توانند نقش موثری ایفا کنند در حالیکه

استمرار فعالیت های زیربنایی

اهداف اصلی

پدافند غیر عامل

تداوم خدمات رسانی عمومی و
تسهیل اداره کشور در شرایط
تهدید و بحران تجاوز خارجی

کاستن از آسیب پذیری
مستحقات و تجهیزات حیاتی
و حساس کشور

حفظ بنیه دفاعی به رغم
حملات خصمانه و مخرب دشمن
از طریق اجرای طرح های
پدافند غیر عامل

تامین نیازهای حیاتی

پدافند غیر عامل متناسب با ماهیت نقاط هدف و نوع تهدید.

۶- کاهش آسیب پذیری نیروی انسانی، اماکن فیزیکی و مراکز
حیاتی و حساس موجود و در دست اجرا یا در دست مطالعه کشور از
طریق اجرای طرح های پدافند غیر عامل

بحران درجه یک: مانند آتش سوزی

تعریف بحران

رویدادی است که به طور طبیعی یا بوسیله بشر، به طور ناگهانی
(Emergency) یا به صورت فزاینده (Crisis) بوجود آید و سختی و
مشقتی را به جامعه انسانی تحمیل کند که برای برطرف کردن آن نیاز
به اقدامات اضطراری، اساسی و فوق العاده باشد.

درجه بندی بحران

بحران درجه ۱:

عبارت است از هر رویداد پیش بینی نشده و غیر منتظره ای که یک
واحد به تنهایی و با امکانات معمول خود قادر به مقابله

بحران درجه ۳:

هرگونه رویداد غیر منتظره ای که ابعاد آن به حدی
باشد که برای مقابله با آن نیاز به تجهیز کلیه

بحران درجه ۲:

هرگونه رویداد غیر منتظره ای که برای مقابله با آن دو یا
بیش از دو نهاد با قابلیت بیش از حد معمول لازم باشد.
مانند: تصادفات جاده ای.

با آن باشد. مانند آتش سوزی.

امکانات و نهادهای مسئول در سطح شهر و هماهنگ کردن و همکاری این نهادها و نهادهای دیگر خارج از این حوزه باشد. مانند: جنگ

تجاوز عراق به میهن اسلامی در شهریور سال ۱۳۵۹ شروع شد و عراق رسماً آغاز گر جنگ نابرابر شناخته شد. این تجاوز تا سال ۱۳۶۷ به طول انجامید، در طول این مدت ایران جمعاً ۹۶ عملیات علیه نیروهای متجاوز عراق انجام داد.

فاجعه

فاجعه به حادثه ای گفته می شود که همه آحاد جامعه را در بر گرفته، مقابله با آن به مهارتها و روش های ویژه ای نیاز داشته باشد، و برای جبران خسارات وارده به امکانات فوق العاده ای نیاز است که نوعاً مجبور به استمداد از کشورهای دیگر می شویم. فاجعه بم را می توان نام برد

انواع بحرانها

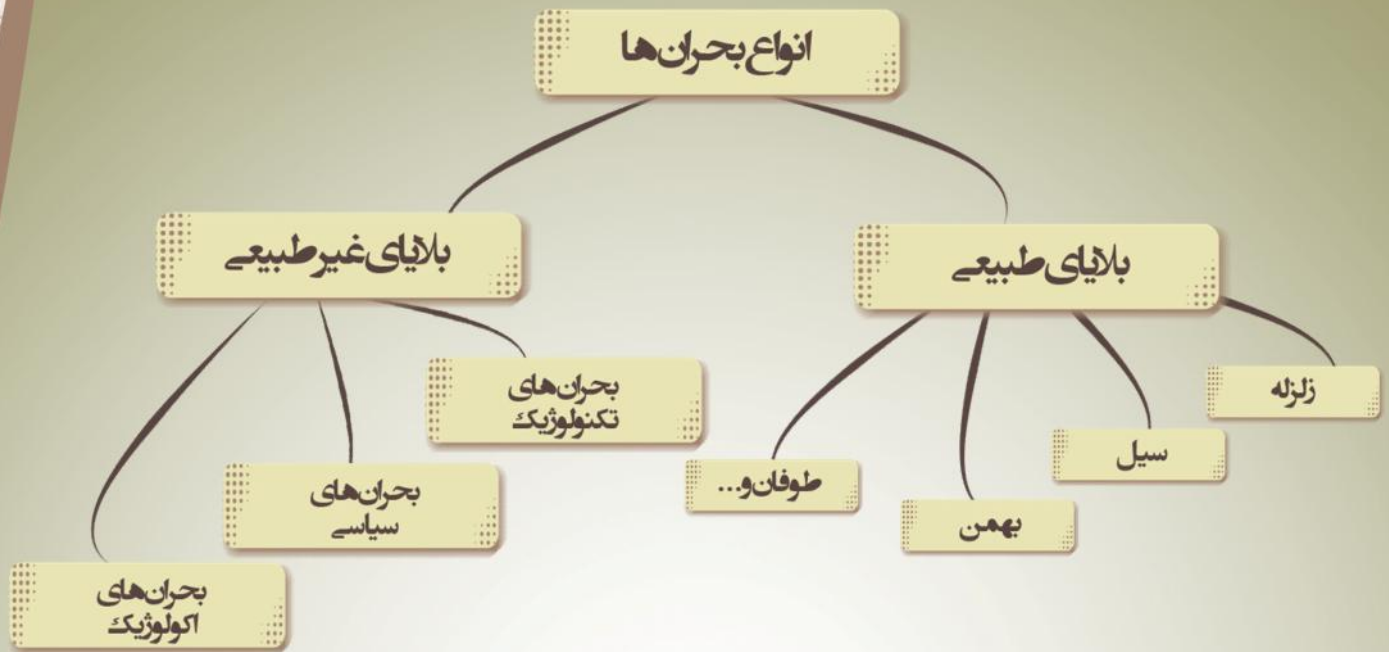
بحرانهای تکنولوژیک:

خطرات تکنولوژیک بر اثر فرایندها و مواد ناشی از زندگی در جهان صنعتی ایجاد می شوند و شامل موارد زیر هستند:

که طی آن زمین لرزه در سال ۱۳۸۲ بیش از ۴۰۰۰۰ نفر از هم وطنانمان جان خود را از دست دادند.

* نقل و انتقال مواد و انسان‌ها (از راه جاده‌ها، راه آهن، هوا یا دریا)

* استفاده از ماشین‌آلات سنگین یا سبک

* استفاده از الکتریسیته، دمای بالا، فشار بالا و ...

* تولید انبوه، ذخیره‌سازی، استفاده و دور ریختن مواد خطرناک

در دسامبر سال ۱۹۸۴ در شهر بوپال هند که مرکز فعالیت‌های شیمیایی شرکت آمریکایی یونیون است، به ناگاه ابری از گازهای سمی و کشنده متیل ایزوسیانات در آسمان این شهر پراکنده شد که منجر به مرگ بیش از ۲۵۰۰۰ نفر شد.

در یک مورد دیگر انفجار کارخانه اتمی چرنوبیل در سال ۱۹۸۶ در اتحاد جماهیر شوروی سابق نیز نمونه‌ای دیگر از بحران‌های تکنولوژیک است.

بحران‌های اکولوژیک:

این بحران‌ها در نتیجه اقدامات مستقیم بشر و استفاده بی رویه از منابع طبیعی روی می‌دهد و موجب تخریب کره خاکی و تخریب جو زمین گشته و بیش از آنکه نسل بشر را مورد تهدید قرار دهد، اثر مستقیمی بر نابودی گیاهان، منابع طبیعی و جانداران دیگر خواهد گذارد.

تخریب جنگل‌ها و مراتع و بریدن درختان به منظور سوزاندن و استفاده‌های ناشایست دیگر از محیط زیست، در زمره فاجعه‌های اکولوژیک محسوب می‌شوند.

برخی از فاجعه‌های تکنولوژیک نظیر نشت ضایعات سمی و خطرناک و پخش آن در محیط زیست بشر می‌تواند به تخریب اکولوژی و محیط زیست کمک کند.

بحران‌های سیاسی:

اقدامات آگاهانه و حساب شده انسان که موجب از بین رفتن جان انسانها و تخریب کلی جامعه می‌شود به نام بحران‌های سیاسی شناخته می‌شوند. جنگ، آشفتگی سیاسی، آشوبهای اجتماعی و دیگر اقدامات مخرب آگاهانه انسان در زمره حوادث سیاسی قلمداد می‌شود.

مشخصات و نتایج بحران‌های سیاسی آن عبارت است از:

- ۱- کشته و زخمی شدن جمع کثیری از مردم
- ۲- نابود شدن اموال مردم
- ۳- نابسامانی‌های بلند مدت اقتصادی اجتماعی
- ۴- نابسامانی‌های بلند مدت اجتماعی

نمونه های از بحرانهای سیاسی:

مدیریت بحران

مدیریت بحران در برگیرنده یکسری عملیات و اقدامات پیوسته و پویا شامل برنامه ریزی، سازماندهی، تشکیلات، رهبری و کنترل می باشد. در واقع مدیریت بحران فرآیند کاهش خطرپذیری واقعه رویداده با استفاده از منابع ضد بحران به گونه ای کارا و اثربخش است.

اهداف مدیریت بحران:

- * پیش بینی خطرات و فاکتورهای منجر به بحران
- * برنامه ریزی و آمادگی برای مقابله با بحران های احتمالی
- * مقابله با بحران ها و ارائه راهکارهای مناسب برای رفع شرایط بحران را

- * ایجاد شرایط مناسب زیست

اصول پایه برای مقابله با بحران:

- * شناخت دقیق مفهوم بحران در کلیه سطوح و طبقات
- * تعیین خطر ناشی از بحران
- * سیاستگذاری صحیح و کارا جهت تدبیر بحران
- * وجود سیستم تشکیلاتی
- * برنامه ریزی
- * کاربرد بهینه منابع
- * استفاد از سیستم آموزشی
- * استفاده از تخصص های خاص

اسناد مدیریت بحران و دفاع غیر نظامی در حوادث جنگی:

سند مدیریت بحران و دفاع غیر نظامی در حوادث جنگی متعارف:

۱. موشک باران مناطق مسکونی
 ۲. موشک باران زیرساخت های حیاتی و حساس
- سند مدیریت بحران و دفاع غیر نظامی در حوادث جنگی نامتعارف:
۱. حوادث بیولوژیک
 ۲. حوادث شیمیایی

جنگ: طبق آمار رسمی دولت ایران، طی ۸ سال دوران دفاع مقدس ۲۱۳ هزار نفر شهید، ۳۳۵ هزار نفر معلول، ۴۰ هزار نفر اسیر و ۱ هزار میلیارد دلار خسارت به کشور ایران وارد شده است.

طبق آمار رسمی دولت ایران، طی ۸ سال دوران جنگ ۲۱۳ هزار نفر شهید، ۳۳۵ هزار نفر معلول، ۴۰ هزار نفر اسیر و ۱ هزار میلیارد دلار خسارت به کشور ایران وارد شده است.

تروریسم: تروریسم یکی دیگر از انواع بحران های سیاسی است که در صورت گسترش دامنه آن می تواند به یک فاجعه سیاسی تبدیل شود. استفاده از سلاح های مخرب و مرگبار در مقیاس کوچک نمونه ای از اقدامات تروریستی است که در گوشه و کنار دنیا علی الخصوص در خاورمیانه هر روز اتفاقات ناگواری را رقم می زند.

بیماران شیمیایی حلبچه در ۱۴ اسفند ۱۳۶۶ توسط صدام. در این بیمارستان ۵۰۰۰ نفر کشته و ۷۰۰۰ نفر مجروح شدند.

فعالیت های خرابکارانه

نا آرامی های سیاسی، اجتماعی: نا آرامی های سیاسی، اجتماعی در داخل مرزهای یک کشور اگر به موقع پاسخ داده نشوند، ممکن است موجب یک فاجعه بشود.

سیاست گذاری،
تهدید شناسی،
برنامه ریزی راهبردی،
برنامه ریزی عملیاتی،
آموزش و پژوهش

۴

همه فازهای بحران

مدیریت بحران

تهدید شناسی جامع
(طبیعی، صنعتی و جنگی)

۲

همه ابعاد تهدیدات

۱

۳. حوادث رسانه ای

۴. حوادث سایبری

۵. حوادث کشاورزی و غذا

۶. حوادث هسته ای و رادیولوژیک

۷. حوادث تروریستی

۸. حوادث ناشی از نفت و مواد خطرناک

۹. حوادث فاجعه بار ملی

راهبردهای مدیریت بحران

۱. تدوین و نهادینه کردن الگوی اداره کشور، استان،

شهر، دستگاه در بحران ناشی از جنگ

۲. تدوین و نهادینه کردن الگوی اداره صحنه حادثه در شرایط

جنگی

۳. تدوین و نهادینه کردن الگوی اداره دفاع غیرنظامی و

مردم یاری

۴. تدوین و نهادینه کردن الگوی آموزش مدیران،

کارشناسان و مردم در زمینه تداوم خدمت دستگاهها،

مدیریت بحران و دفاع غیرنظامی

۵. تدوین و نهادینه کردن الگوی پژوهش های راهبردی

و عملیاتی در زمینه تداوم خدمت دستگاهها، مدیریت

بحران و دفاع غیرنظامی

پدافند غیرعامل

تهدید بصورت خود کفا از مرکز
۱۳. ساماندهی و ایجاد ساز و کار مناسب برای استفاده حداکثری از توانایی‌ها و قابلیت‌های نیروهای داوطلب مردمی، بسیج در تمامی ابعاد و عرصه های پدافند غیرعامل
۱۴. پایش مستمر تهدیدات و آسیب پذیری‌ها و حفظ اشراف اطلاعاتی بر زیر ساخت‌های ملی
۱۵. حفاظت و امنیت طرح های پدافند غیرعامل و محروم سازی دشمن در کسب اطلاعات از زیرساخت های طبقه بندی شده کشور با تدوین آئین نامه‌های حفاظتی متناسب با تهدیدات و توسعه و فرهنگ سازی آن

۶. تدوین و نهادینه سازی ارزیابی مدیریت بحران و دفاع غیرنظامی با انجام مانور در زمینه تداوم خدمت دستگاه‌ها مدیریت بحران و دفاع غیرنظامی
۷. تدوین و نهادینه کردن الگوی تهدیدشناسی، ارزیابی آسیب پذیری‌ها و تدوین سناریوهای تهاجم دشمن در کشور

راهبردهای پدافند غیرعامل کشور

۸. توسعه فرهنگی و ارتقاء باور مدیران و مردم و تقویت عزم و اقتدار ملی نسبت به تأثیر پدافند غیر عامل در کاهش آسیب پذیری‌ها با استفاده از کل ظرفیتهای ملی.
۹. تدوین و نهادینه نمودن طرح جامع مدیریت بحران و دفاع غیرنظامی کشور در شرایط جنگی.
۱۰. توسعه شاخص‌های امنیت، ایمنی و پایداری در برابر تهدید در شبکه های اطلاعاتی و ارتباطی با گرایش به فناوریهای بومی و ملی.
۱۱. ایمن سازی و پایداری و موازی سازی امکان جایگزینی انرژی‌های زیر ساخت های حیاتی
۱۲. کاهش آسیب پذیری‌های استان‌ها در برابر تهدیدات و ایجاد پایداری و قابلیت بقاء و مدیریت بهینه و اداره امور مردم در شرایط

پدافند غیرعامل به معنای کاهش آسیب پذیری در هنگام بحران، بدون استفاده از اقدامات نظامی و صرفاً بهره گیری از فعالیت‌های غیرنظامی، فنی و مدیریتی است

شماره مجوز: ک/ش/۴۱۱
شماره مجوز کمیته رسانه: ۹۳-۰۱-۰۱۰
صاحب امتیاز: دکتر حمیدرضا بهرامی
مدیر مسئول و سردبیر: دکتر مهدی قلیان اول
مسئول دبیرخانه: زهره عرب نژاد
گرافیک و صفحه آرایی: مهرداد یوسفی فرد
دوره انتشار: گاهنامه

همکاران این شماره:
آقایان:
دکتر محمد رضا جويا، کیانوش کاظمی محب،
مهندس سید کاظم بحرینی
خانم‌ها:
نسرین رمضانی، زهره عرب نژاد، دکتر هما کاوه،
صغری حجازی

آدرس دبیرخانه: مشهد، انتهای خیابان سناباد،
مرکز بهداشت استان خراسان رضوی
تلفن: ۰۵۱۰۳۸۴۱۵۰۰ داخلی ۲۳۷

لطفاً نظرات، پیشنهادات و مطالب خود را به آدرس پست الکترونیک زیر ارسال نمایید:

SHC.VHJ@mums.ac.ir